

מקדושה

גיליון שבועי בענייני כוונת וביאורי תיבות התפילה
מתוך אוצרות סידורים ומחזורים מתיבתא

גיליון ל"ח

פרשת בלק | תשפ"ה

התפילה בפרשה

אמרי שפר ממאורי האומה

"וַיֵּרָא בָלָק בֶּן צְפּוֹר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֹמְרֵי: וַיֵּרָא מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מֵאֵד כִּי רַב הָאָדָם וַיִּקְצֹץ מוֹאָב מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל" (כב, א-ב).

הנה אמרו חז"ל (במדבר רבה כד, ב) כי עיקר הראייה שראה בלק ומגורו שהיה לו, מחמת שראה שישאל נוצחים שלא כמנהג העולם. והבין כי לא בחורב ובחנית יגבר עליהם, כי ה' הנלחם להם במה שצוהם אליו והוא יענם. והנה כראותו כן בקש גם הוא תחבולה להנצל מידם ע"י תפלתו באמרי פיו בתחנוניו.

אך הנה רחוק ה' מרשעים ותפלת צדיקים ישמע. וכראותו כי לא יכול להם כי כל תפלתו תועבה שם על לבו לדעת ענין הסגולה מה זאת שישאל נענים בתפלתם ולא הוא. אז ראה והבין כי הרבה קדושה וטהרה וכוונת הלב צריך לתפלה עד בואה לפני השי"ת וכמה תשובה ומעשים טובים צריכים בני ישראל להקדים קודם פתחם פיהם לאמור דבר לפני השי"ת בהכנעה ושפלות רוח. לכן בא מגור לנפשו ורקב בעצמותיו, כי לא יכול להשיג כל אלה, ויקץ הוא מפני העבודות העם כי רב הוא עליו. ושלא אחר בלעם, אולי הוא יכוון לכל זה (תפארת שלמה).

"וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל זִמְדִּי מִדֵּין עִמָּה יִלְחָכוּ הַקָּהָל אֶת כָּל סִבְיָתָם בְּכַחַךְ הַשּׁוֹר אֶת יֶדֶק הַשֹּׁדֶה וְגו'" (כב, ד).

מה שור כחו בפיו, אף אלו כחן בפיהן. מה שור כל מה שמלחך אין בו סימן ברכה, אף אלו כל אומה שנוגעים אין בהם סימן ברכה. מה שור מנגח בקרניו, אף אלו מנגחין בתפלתן, שנאמר (דברים לג): וְקִרְנֵי רָאִם קִרְנֵינוּ" (מדרש רבה).

"כִּי לֹא נַחֵשׁ בַּעֲקֵב וְלֹא קֶסֶם בַּיִשְׂרָאֵל פֶּתַע יֹאמֶר לַעֲקֵב וְלִיִּשְׂרָאֵל מִה פָּעַל אֶל-כָּב" (כג).

אמר הרב הצדיק וכו' ר' דוב מעזריטשער ז"ל, על דרך אומרם ז"ל (ב"ב קטז, א): 'מי שיש לו צער ילך אצל חכם' וכו' ואינם דורשים בנחש וקסם, אלא מיד מודיעין להצדיק ואומרים לו ומודיעים אותו מה פעל א-ל, ומתפלל עליהם. כי יש יכולת בצדיקים להפוך מידת הדין לרחמים, ומי מושל בי צדיק, הקדוש ברוך הוא גזור וצדיק מבטל, ותפילתו עושה רושם לעילא (תורת המגיד).

"מִה טָבוּ אֲהֲלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכָּנֶיךָ יִשְׂרָאֵל" (כד, ה). ביקש לומר לא יהיו להן בתי כנסיות ובתי מדרשות (מדרש הגדול).

והתחלת הכל הם בתי כנסיות ובתי מדרשות, כי כשיש להם לישראל בתי כנסיות שמתפללים בהם ושואלים משאלותיהם ובטוחים בה' שישמע תפלתם, ובתי מדרשות ששם דירת השכינה, שאין להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה. כאן הוכללו כל הטובות (שפתי כהן).

הילולא דמרי עזמא

בעלי הילולא בעבודת התפילה

הרה"ק ר' דוד משה מקרעטשניף זי"ע

ט"ז תמוז תשכ"ט

עלה בדעתי לפרש את האמור בברכות קריאת שמע של ערבית: 'הַמַּעֲרִיב עֲרָבִים', כמכוון אודות בני דודנו הישמעאלים ימ"ש, המצרים לישראל ומבקשים לכולתם רח"ל. על כך אנו מבקשים 'הַמַּעֲרִיב עֲרָבִים', היינו שיחשך הקב"ה בעד הערבים... (מתוך דבריו לסובבני בעת מלחמת ששת הימים).

עדות שנשמרה מאת אחד ממקורביו של רבנו, מתארת באופן מיוחד את עבודת התפילה שלו, את הלהט היוקד שאחז בו בכל עת שניגש לשפוף שיח לפני קונו ואת העובדה שכל מי שנכח בכך נמס ונפעם גם יחד אל מול הביטוי המוחשי למושג 'עבד השם'.

'נשמת כל חי' נתפס אצל כל יהודי כרגע של התעלות, קטע מרום המונשא את האדם טפח וטפחיים מעל קרקע החולין והבלי העולם הזה. אולם אצל הרבי באה תחושה זו לידי ביטוי שבעתיים, וסחפה בעקבותיה את כלל המתפללים.

במשך כארבעים דקות סוערות היה

במשך כארבעים דקות סוערות היה

יאני תפילתי

צדיקים ועבודת התפילה - בראי הפרשה

אם נתח את פרשת בלק ועניינו של בלעם הרשע, נבחין כי מלבד מגרעותיו הבולטות כמו ושללותו הנוראה של בלעם באופן כללי, יש כאן היבט נוסף ממנו יש להפיק לקח ולקחת מוסר.

בלעם העפיל לפסגת ההשגה האנושית, כמעט.

הוא נולד כגוי וגם חי ככזה, ועם כל זאת זכה לגילוי אלוהי של ממש כמותו לא זכו בני עלייה מופלגים במהלך כל הדורות. עד כדי כך שעל הפסוק (דברים לד, י): 'וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל קִמְשָׁה' אמרו חז"ל (ספרי שם): 'בישראל לא קם, אבל באומות העולם קם. ואיזה זה, זה בלעם בן בעור'.

לא זו בלבד, אלא שבאופן מפתיע - אף כשהוא הופך כתובת מתבקשת לשנאת ישראל וברוב חוצפתו הוא אינו דוחה על הסף את בקשתו של בלק, עדיין זוכה הוא שהקב"ה נגלה אליו ומדבר עמו.

היה מצופה לכל הפחות שהוא ינצל את הרגע הנשגב, יתבונן ויקדיש מחשבה לכך ואולי גם ינסה להתחבר לעונג הרוחני הצרוף שבכך, יעצור לרגע ויבחן את מעשיו והשלכותיהם.

אבל לא. הוא נחוש להתקדם, לשעוט קדימה כשהוא מונע להט איום של שנאה עיוורת. מבחינתו הוא סימן את היעד, חתר למטרה ולא הניח לאף דבר - נשגב ונעלה ככל שיהיה, להסיח את דעתו מכך.

זכית! אתה משוחח עם בורא כל העולמים! ואתה מחפש לברוך, להתקדם?

רבות דובר וסופר אודות עבודת התפילה של הגאון ר' שמשון פינקוס זצ"ל.

תלמידיו ומקורביו, בני משפחתו ושושני לקחו מתרפקים עד עצם היום הזה על הגעגועים לתפילותיו הרותחות, הפורצות מלב העולה על גדותיו באהבת ויראת הבורא, על דרשותיו חוצכות להבות אודות קרבת האלקים לה וזכה המשכיל לדבוק בעבודה נפלאה זו.

באחת מנסיעותיו לארצות הברית נאם הרב לפני קהל רב בענין עבודת התפילה, כשברגע של גילוי לב חשף את המעשה הבא, אשר לדבריו הכביד על לבו לנצח.

היה זה כמה עשורים לפני כן, בצעירותו של הרב פינקוס, כאשר במהלך נסיעה בינעירונית הביט בשעונו והודאג לגלות כי שעת שקיעת החמה קרבה, והוא טרם התפלל את תפילת המנחה.

הנסיעות באותם ימים לא היו נוחות כהיום, אולם דווקא עובד זו היא שעמדה לו. מפאת טלטולי הדרך ועל מנת לתת לנוסעים את האפשרות לפוש קמיעה, נהוג היה לבצע תחנת ריענון בעיר בית שמש, על אם הדרך בואכה ירושלים.

צעירה זו, אשר לוותה בהכרות 'שלש דקות צעירה' מצד הנהג, אפשרה לו לרדת כל עוד רוחו בו ולפרוש לקרן זווית על מנת להתפלל טרם תשקע השמש. דא עקא, בחפזו ובבהילותו הותיר על האוטובוס את מטלטליו האישיים וביניהם התפילת היקרות.

בן העליה הצעיר עומד ומתפלל, שופך שיחו לפני קונו ברצינות ובמתינות וכמעט ותח באמירת 'אלוקי נצור', אלא שאז הוא שומע את נהמת המנוע, כמו מזכירה לו שאלמלא ייחפו לעלות תיכף על האוטובוס - לא זו בלבד שיתקע במקום וייאלץ למצוא דרך חלופית, אלא שכל מטלטליו יאבדו באוטובוס.

לא נותרה ברירה. 'היו לרצון' חפזו, וויתור כואב על אמירת נוסח התחנונים המלא שלאחר שמונה עשרה מתוך הבנה שאין חובה מעיקר הדין לאומרו, קידה קלה וחפזו 'לעושה שלום' וחזרה לאוטובוס בלב נוקף.

עד היום זה רודף אותי! תינה הרב פינקוס באותה שיחה מעוררת את הכאב, הבושה והתסכול שהוא נושא עמו מאז, 'אילו רק הייתי נותר במקום וממשיך להתייחד עם קוני באותה שעה - לא הייתי זקוק כיום לבוא אליכם לארצות הברית, אלא אתם כולכם הייתם נוהרים בהמוניכם לשמוע אותי בארץ הקודש...'.

הסיפור הבא, אשר אף אותו סיפר הרב פינקוס, מציג את ההיפך הגמור מבלעם. הוא מציב לנגד עינינו את היופי והחן שבתפילה, את נקודת האור הטהורה והחיבור הקדוש המתרחש באותה שעה בה ניצב האדם לפני קונו ואת העובדה שאכן ישנם ברי דעת וחכמי לב המשכילים לנצל שעה זו עד תומה.

היה זה כאשר נלווה הרב פינקוס ליהודי גדול במסע חיזוק בארצות הברית, ובמהלך הטיסה בוצעה נחיתה בפריז לצורך חניית ביניים אשר על פי התכנון אמורה היתה להימשך שעה במדויק.

במהלך השעה התייצב הרב פינקוס בקרן זווית, הכין עצמו כראוי וניגש בדחילו ורחימו להתפלל את תפילת המנחה. לא הרחק ממנו עמד אותו אדם גדול, עניו עצומות והוא מתנועע בדביקות משל אינו מצוי בשדה תעופה סואן, כל כולו שקוע בעבודת התפילה. חלפה שעה, והמטוס נערך להמראה.

המשך בעמוד ב'

לאפשרי, אלא שבלעדיו גם האפשרי - הופך לבלתי אפשרי!

❖❖❖

'הילד הזה גוי' הקביעה הנחרצת שהוצגה בפני מנהלו של תלמוד תורה חשוב מפי מלמד בעל וותק וניסיון במהלך שיחה אודות אותו תלמיד פלוני, הפתיעה וזעזעה אותו בו זמנית, לצד אי אלו רגשות נוספים כמו שעשוע וגם תהייה עמומה. מה, למען השם, כוונת המלמד?

'הוא גוי, פשוט כך' קבע שוב המלמד, 'ואין לי כל ספק בכך'.

הכבוד הרב אותו חש המנהל כלי השינה הרבות והניסיון הכביר שצבר המלמד בתפקידו, הביאו אותו להימנע מתגובה מזלזלת ובטוה יותר, אולם הוא לא יכול היה להתאפק מלהתוודע בשמץ חיוך: 'וזאת מנין לך?'

הבט נא! הסביר המלמד, 'הרי פה ושם אני נתקל בילד המתמודד עם קושי כזה או אחר, אתגר לימודי או רוחני. או אז אני משכים קום, פותח את ספר התהלים ומרטיב אותו בדמעותיי, תוך שאני מפיל תחינה לפני אבינו אב הרחמן שיחוס וירחם עליו, שיפתח את לבו לאהבה וליראה את שמו, לשמוע ללמוד וללמד'.

המנהל נשא עיניים מופתעות, מתפעלות, והמתין להמשך דבריו.

'זה תמיד עוזר' ציין המלמד, 'גם אם הילד לא הופך להיות רבי עקיבא אייגר ביום אחר בהיר, מכל מקום תורמת התפילה ופועלת את פעולתה. אין פעם בה אינני נוכח לראות לאחר תפילתי שינוי קל, שיפור מועט לכל הפחות'.

'אולם לגבי הילד הזה' עיניו הושפלו בכאב, 'לא הועילו כל תפילותיי. מעיין דמעותיי כמעט יבש מרוב תפילות שנשאתי עבורו, ספר התהלים שלי קמוט ולח מרוב תפילות שבקעו מלבי הרוחות, ועדיין כלום. לא רואים שום שיפור'.

'אין ספק אפוא' חזר והציג את מסקנתו, 'כי הילד הינו גוי לכל דבר וענין. רק כך ניתן להסביר את העובדה שעל אף התפילות הרבות אין לבו נפתח'.

שמע המנהל והגיב בדומיה רבת משמעות. הוא נשא את הדברים בלב, ובהזדמנות הראשונה שנקרתה לפניו בירר את הענין לאשורו.

כאן התברר לו למרבה הפליצות והזעזוע, כי סבתו - אם אמו של הילד, התגיירה לפני שנים רבות, אולם הגיור התבצע באופן פרשני וללא פיקוח כנדרש. מה שהביא לכך שעל פי ההלכה אין הוא נחשב כלל גוי.

משכך, לא נותר אפוא ספק באשר להגדרתו של הילד.

הילד - גוי. לכן לא הועילו התפילות בעבורו.

מדהים עד כמה יכולה תפילה, ודווקא תפילה כזו שלא התקבלה, ללמדנו אודות כח התפילה עבור כל יהודי, כל אשר בשם ישראל יכונה.

בפרשנות מובא ביטוי בו השתמש מואב כלפי האיום מצדו של עם ישראל (כבד): **'וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל זִקְנֵי מִדְיָן עֲתָה לַיְחֲכֹה הִקְהָל אֶת כָּל סִבְיָתָיו כִּלְחָף הַשּׁוֹר אֶת יֶרֶק הַשָּׂדֶה'**.

מבחינה אסטרטגית מובן היטב מדוע יראו המואבים מפני בני ישראל, אותו עם שהביס את פרעה וחצה את הים, והנה הוא בדרכו הנה לפגוש בהם חזיתית וללחום בהם במלוא כוחו. אין ספק שסיבה ללחץ לאומי היתה כאן.

אולם מה להם ולזקני מדין? על מה ולמה פנו לשכנים הלא-כל-כך חביבים, אלה שמאו ומעולם התגורו בהם והפכו עם הזמן ליריבים של קבע, במטרה להינצח בהם להתמודד עם האיום החדש שהופיע?

על כך משיב המדרש (רבה): **"מה שִׁיבֹן שֶׁל זִקְנֵי מִדְיָן כָּאן. [אלא] שְׁהָיוּ רֹאִין אֶת יִשְׂרָאֵל נֹחֲצִין שְׁלֹא כְּדֶרֶךְ הָאָרֶץ, וְאָמְרוּ, מִנְהִיג שְׁלֹהֶן בְּמִדְיָן נִתְגַּדֵּל, נִדַּע מִהֶן מִה מְדוּתָיו. אָמְרוּ לָהֶם זִקְנֵי מִדְיָן, אֵין כָּחוֹ אֵלָּא בְּפִיו. אָמְרוּ לָהֶן, אֵף אָנוּ נִבְּאוּ כְּנָגְדָן עִם אֵדָם שֶׁכָּחוּ בְּפִיו"**.

נמצאנו למדים, לכאורה, כי עיקר המערכה של המואבים היתה מול משה רבנו. הוא אשר מפני יראו, הוא היה מקור חששם ופחדם, ועל כן פנו לזקני הארץ בה גדל כדי לנסות ללמוד אותו, לנתח את יכולותיו ולהתמודד מולו בהתאם.

אלא שכאן מוסיף המדרש ומבאר את הפסוק הבא (פסוק ו): **"וְעַתָּה לָכֵה נָא אֶרֶץ לִי אֶת הָעָם הַזֶּה כִּי עֲצוּם הוּא מְאֹד"**, ואלו דברי המדרש: **"לֹא שֶׁהֵן גְּבוּרִים וְחִילּוּתֵיהֶם מְרִבִּין, אֲלָא שֶׁמִּנְצָחֵיהֶם בְּפִיהֶם, מִה שְׁאִינִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת"**.

כאן מתגלה רובד נוסף באותו סוד מופלא, עומק השייך לכל יהודי באשר הוא. **"לֹא שֶׁהֵן גְּבוּרִים וְחִילּוּתֵיהֶם מְרִבִּין, אֲלָא שֶׁמִּנְצָחֵיהֶם בְּפִיהֶם, מִה שְׁאִינִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת"**. לא משה רבנו בלבד, לא רק מנהיג האומה אשר נתעלה עד למדרגה העליונה ביותר, אלא כל אחד ואחד מבין אברהם יצחק ויעקב - מנצח בפיו!

מואב ידע את הסוד הזה, אבל כאן המקום לגלות את הסוד הנוסף. לא זו בלבד שישראל מנצחים במלחמות וקרבות באמצעות התפילה. לא רק את האויבים הם מכניעים בכח הפה שניתן להם. אלא שכלל לא שייך להצליח בדבר-מה, אם בגשמיות ואם ברוחניות, הן דבר גדול והן קטן, ללא תפילה.

זהו המפתח להצלחה, ברכה, ישועה ורווחה, ולא רק שהוא מסוגל לשדד את מערכות הטבע ולהפוך את הבלתי אפשרי -

מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

המשך מעמוד א'

מחודשת. צוות המטוס, כידוע, אינו מתאים עצמו ללוח הזמנים של מאחרים ונשרכים כאלה ואחרים. מי שמתעכב - נותר מאחור.

הרב פינקוס מתיישב במטוס, מביט לצדו, ונלחץ לגלות כי המושב ריק. אותו גדול טרם עלה על המטוס.

מערכת כריזה קראה בשמו של הנוסע פעם ופעמיים, ולפנים משורת הדין אף המתונו עברו זמן קצר, אך לשווא. הלה כמו היה בעולם משלו, שקוע באותה פגישה מרוממת עם קונה שמם וארץ, ומה לו ולסביבה?

מאן דהו חס עליו, ולאחר שהפציר בצוות המטוס כי יאפשרו לו לקרוא לאותו אדם גדול - ירד מהמטוס, אור אומץ וניגש עד אליו, כשהוא לוחש על אזנו ומאיץ בו להזדרז.

אפס, כאילו לא שמע. או יותר נכון: באמת לא שמע. הוא שהה באותה העת במקום גבוה ונעלה לאין ערך מהמטוס והטיסה, שדה התעופה וההמולה שסביב. הוא מתפלל.

קרבת אלוקים

לארם של גדולי הדורות

מדור מיוחד בגן עדן, אין ספק בכך, שמור לעוסקים במלאכת הקודש ופועלים ללא ליאות לקרב את העם שבשדות אל אביהם שבשמים, לזרף טל תחייה רוחני במקומות שהפכו עם הזמן והיו למדבר רוחני של ממש ולהעניק לכל אותם תינוקות שנשבו את ההזדמנות להתעלות, להתקרב לאביהם שבשמים.

אחד מאותם פעילים יקרים הוא הרב יוחנן בריזל, חסיד קרלין אשר בלבו יוקדת להבה חסידית שאינה כבה לרגע, ואת כל החום והלהט הזה הוא אינו שומר לעצמו אלא מעביר הלאה, לעמך ישראל הרחוקים כל כך וזקוקים לכך כאוויר לנשימה.

היה זה תיכף לאחר נפילת מסך הברזל. מיליוני יהודים, תינוקות שנשבו במלוא מובן המילה אשר גדלו על מצע הכפירה הסובייטית וחונכו לערכים מעוותים של סוציאליזם וקומוניזם לצד חשש תמידי שתוקפו אך בקושי פג מפני זרועות השלטון שהילכו אימים על כל המעז לשמור על דת ישראל.

מטבע הדברים, אלו שבחרו להישאר במדינות חבר העמים התקשו לשוב למסורת אבותיהם, מהסיבה הפשוטה שאף אבותיהם ולעתים גם דור קודם לכן כבר היו מנותקים מכל דבר שריח יהדות נשב ממנה.

עמי הארצות היו ונתורו, רחוקים בכל מובן אפשרי, אך את לבם מילאה כמיהה אמיתית וצימאון אדיר להכיר, לממש ולהתחבר לדרך ישראל סבא. לא תמיד ניכר היה הדבר כלפי חוץ, ולעתים נראה היה כי הם אדישים ואף מנוכרים ליהדות, אולם חזקה על אנשי מעש בעלי לב חם לדבר - שימצאו את הניצוץ אותו ניתן ללבבות.

כאן מצאו פעילי תנועת התשובה כר נרחב לפעולה, וביניהם הרב יוחנן בריזל שפעל גדולות ונצורות ואכן עלה בידו לקר רבים מאותם בנים נידחים לאביהם שבשמים.

לימים שיתף הרב בריזל בהתרגשות בלתי מוסתרת ברשמים מאותו ראש השנה, אי אז לפני עשורים, אותו ערך כחלק משליחות הקודש בעיר רובנא שבאוקראינה.

שמחה רוחנית אפפה את העיר באותם שנים, אך עם זאת הצליח הרב בריזל לקושש כמה עשרות, מתי מעט שנעתרו לבקשתו לבוא לבית הכנסת ולהעביר בו את היום הקדוש. למותר לציין כי אלו לא הצטיידו

ולא. אין כאן סוף מפתיע. קברניט המטוס, כפוף ללוח זמנים מוכתב מראש ומחויב לנהלים וחוקים, נואש מלהמתין לנוסע הבודד והמריא באח, כשהוא נוטש לאנחות את אותו אדם גדול בשדה תעופה לא מזכר, בין אוסף של אנשים מאומות ולאומים שונים, עוזב לגורלו.

לימים העז הרב פינקוס לתהות בפני אותו גדול, להציג בפניו תמיהה רבת.

'עצם זה שהמתין הרב בפריז ולא נכנע לדחף לרוץ למטוס ולהספיק את המשך הטיסה, ניחא. את זה גם אני הייתי מסוגל לעשות' הפטיר הרב פינקוס בעדות אישית שיש בה כשלעצמה להעיד על גדלות הקספר, 'אולם כיצד יכולתם להתרכז בתפילה בשעה לחוצה זו?!

התשובה אותה השמיע הגדול באוזני מדהימה בפשטותה, בעוצמתה ובתיהן גם יחד. **'היה לי טוב שם'** ציין בפשטות...

במחזורים ולא התכוננו בסילודין לתקיעת השופר, לא ניצבו בחבורות לשוח בענייניו של יום וספק גדול אם שמרו על קדושתו בהימנעות ממלאכה.

אולם למרות הכל, הזיק היהודי ניצת בהם והם ניאותו לבוא. רק לבוא.

הרב בריזל בא מצויד היטב. הוא נשא עמו ערמת מחזורים מתורגמים לרוסית וצרור כיפות, צעד נמרצות לבית הכנסת והחל לפעול בנחישות, במסירות ותוך שהוא מפשיר אט אט את הקרח הרוחני ששרר במקום.

'ברוך אתה השם' פתח הרב בריזל במנחה של ערב ראש השנה והמתין לשמוע 'ברוך הוא וברוך שמו', גם אם לא סוחף ועוצמתי אך לכל הפחות קול אוושה דקה, משהו. אך כלום. הנוכחים בהו זה בזה ולא הבינו מדוע הוא עצר פתאום, למה הוא ממתין.

כאן נפל לו האסימון. לראשונה בחייו הביין כי אם יש מקום עלי אדמות בו המושג **'לא יודע צורת אור'** תופס פשוטו כמשמעו, לגבי נער וגם זקן, טף ונשים. הם פשוט לא ידעו כלום, וזה הביא אותו לשנות לגמרי את הגישה.

מכאן והלאה בחר הרב בריזל ללמד אותם ולי שמושה, טעימה קלה מנופת צוף היהדות. לא למדם הכל על רגל אחת, אפילו לא 'שמע ישראל' שלמרבח הזעזוע אף הוא נשמע להם כמו משפט זר ומזור.

רק דבר אחד: **'אמן'**. בירור קל העלה כי אכן, גם המילה הקדושה 'אמן' אינה מוכרת להם.

מכאן והלאה החלה מסכת לימוד, שינון וחזרה על מילה אחת קדושה שחזרה על עצמה שוב ושוב, עד שכלל הנוכחים בבית הכנסת ידעו לחזור אחריו ולצעוק 'אמן' בקול גדול.

בשלב הבא הם כבר נעצו בו מבטים משתוממים, ספק לועגים ספק תוהים. 'תגיד להם שיצעקו 'אמן' בכל פעם בה אני מרים את היד' הורה הרב למתורגמן, וזה חזר בארשת מבוששת משהו על ההוראה - שנשמעה כמו משחק בגן ילדים.

אך למרות הכל, לצד צחקוקים קלים, הם ניאותו גם לכך ושיתפו פעולה באופן מלא.

'יד מורמת, אמן, אמן, אמן'

שוב היד נשלחת ושוב הם זועקים: **'אמן!'**

'מימי לא היה לי ראש השנה כל כך מרגש, כל כך טהור וזך' משתף הרב בריזל ונוכח באותם רגעים מיוחדים, 'כשיניצבו קבוצת יהודים רחוקים, אומללים, מנותקים בעל כרחם, וזעקו בכל כוחם להשייח: 'אמן!'

ברכת כהנים כשאין כהנים ונאמר ע"י שליח הציבור, אבל בלאו הכי מתחילין 'שלוש רב'.

דעות חלוקות מצאנו בנוגע לשינוי הנוסח, אשר ראוי לציין כי אינו מובא בראשונים.

יש שנקטו (עמק ברכה) שהנוסח המקורי היה 'שלוש רב', אלא שנהגו לומר בלשון 'שם שלום' בכל תפילה בה יש ברכת כהנים, כנגד לשון שלום הנאמרת בברכת כהנים. מאידך, אחרים סבורים (צלוח דאברהם) כי שתי הנוסחאות קיימות במקור, אלא שאחת מהן מקורה בנוסח בבל והאחרת בנוסח ארץ ישראל.

קיצור הנוסח

שלא כמקובל בשאר ברכות שמונה עשרה, בנוגע לברכה זו דייקא מצאנו מנהגים ואזכורים קדומים המקצרים את נוסח הברכה באופן משמעותי.

כך למשל בגניזה הקהירית נמצא נוסח קצר בהרבה: 'שם שלומך על ישראל עמך ועל נחלתך, וברכנו כלנו כפך, ברוך אתה ה' עושה השלום'.

נוסח אחר שהובא בפוסקים (ע"י בית יוסף א"ח קכב) הינו: 'עושה השלום, ברכנו כלנו ברכך על השלום, ברוך אתה ה' המברך את עמו בשלום', אכן יש שכתבו (ספר המנהיג, הובא בב"י שם) כי הנוהגים כן אינם נוהגים כראוי ואף אינם יוצאים ידי חובתם. שהרי תיקנו חכמים את נוסח ברכה זו כהכרח הארוכה ביותר בשמונה עשרה, והם עושים להיפך ומקצרים אותה עד לכדי דמיון לברכת הפירות והמצוות, שפתיחתן וחתימתן כאחד. אם כן נמצא משמשים ממטבע שטבעו חכמים בברכה, וכבר אמרו (ברכות מ, א): 'כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכה - לא יצא ידי חובתו'.

היו שהביאו את מנהג הספרדים, לומר בתשעה באב נוסח שונה וקצר בהרבה: 'עושה השלום, ברכנו ברכך על השלום, כי אתה אדון השלום, ברוך אתה וכו'', וטעמם משום שאכל ומנודה אסורים בשאלת שלום, ובתשעה באב כולנו כאבלים ומנוודים, על כן ראוי לקצר בברכת השלום ביום זה.

חתימת הברכה

החתימה המקובלת בתפוצות ישראל לברכה זו היא: 'המברך את עמו ישראל בשלום'. אכן יש שהצביעו על כך (עבודת ישראל עמ' 103 ועוד) כי לא נמצא נוסח זה במקורות קדומים, אלא נוסח שונה: 'עושה השלום'.

השערה בענין זה מצאנו בפוסקים (מטה משה תשצח), כי הנוסח המקורי היה 'עושה השלום', אולם בקהילות האשכנזים בחרו לומר נוסח זה בימים נוראים, ולפיכך קבעו שבשאר ימות השנה ישנו מנוסח זה ויאמרו את הנוסח המקובל כיום.

אחרים כתבו (עמק ברכה עמ' קכג) כי אף כאן נעוץ ההבדל בחילוק שבין נוסח בבל לנוסח ארץ ישראל. בעוד נוסח בבל היה 'עושה השלום', דבקו האשכנזים בנוסח שהיה מקובל בארץ ישראל: 'המברך את עמו ישראל בשלום'. כראיה לכך הציגו את העובדה שבכל המקורות בדברי חז"ל המיוחסים לבני בבל נאמר כנוסח הראשון, ואילו בכל המקורות המיוחסים לבני ארץ ישראל נאמר הנוסח האחר.

הברכה החותמת את תפילת שמונה עשרה הינה 'ברכת השלום'. אודות ברכה זו ונוסחה, מנהגים שונים באמירתה וענייניה השונים, להלן במאמר הבא.

טעם מיקומה בתפילה

טעם קביעת ברכה זו דווקא כאן, אחריה לברכות התפילה, מובא בגמרא. נאמר בברייתא (מגילה יח, א) בה מפורטות ברכות שמונה עשרה וסיבת הסדר בו נקבעו: 'ומה ראו לומר שם שלום אחר ברכת כהנים, דכתיב (במדבר ו, כז): 'וְשָׁמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָנִי אֲבָרְכֶם'. ברכה דהקדוש ברוך הוא - שלום, שנאמר (תהלים כט, יא): 'ה' יִבְרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם'.

עוד הובא בראשונים בענין זה (רוקח, מחזור ויטרי ועוד), כי כנגד ששה ברכות שנאמרו בברכת כהנים: 'יִבְרַךְ; יְשַׁמְרֶה; יָאֵר; ויְחַיֶּה; יִשְׁאֵר; ויְשַׁלֵּם' לך 'שלוש', נתקנה ברכה זו בסמוך, בה נאמרו ששה דברים אלו: 'שלוש; טובה; יִבְרַךְ; חַי; חֶסֶד וְרַחֲמִים'.

טעם נוסף לקביעת ברכה זו לאחר ברכת כהנים הובא בפוסקים (מטה משה), לפיו מכוונות תיבות ברכה זו כנגד האמור בברכת כהנים. כנגד 'יִבְרַךְ' נאמר בברכה 'יִבְרַכְנוּ אֲבִינוּ'; כנגד 'יָאֵר' ה' פָּנָיו' נאמר 'בְּאֵזֶר פָּנֶיךָ'; ואילו 'שִׁים' 'שלוש' כנגד 'יְשַׁלֵּם' לך 'שלוש'.

באופן שונה במעט הובא (ראה הגיון לב עמ' 73) כי בברכה זו נכלל למעשה במפורש תוכן ברכת כהנים, כללה: 'טובה וברכה' כנגד 'יִבְרַךְ', 'בְּאֵזֶר פָּנֶיךָ' כנגד 'יָאֵר' פָּנָיו, ואילו כנגד המילים 'יְשַׁלֵּם' לך 'שלוש' נאמר בברכה זו 'לְבָרְךָ אֶת עַמְּךָ בְּשָׁלוֹם'.

הברכה בזמן המקדש

הכהנים אנשי המשמר העובדים בבית המקדש, כל הובא בחז"ל (משנה תמיד ה, א), היו מנועים מלהתפלל את כל התפילה כחובת שאר העם, זאת בשל העדר די פנאי לכך מפאת עבודתם במקדש (ראה רש"י ברכות יא, ב ד"ה וברכת), אלא, לכן, הנוסח התפילה שהותאם לאנשי המשמר כלל את הקטעים הבאים בלבד: 'אמת ויציב; עבודה [וצד] וברכת כהנים'.

יש שפירשו (ברטנורא שם, וע"י תוס' ומפרש ברכות שם) כי 'ברכת כהנים' הנוכרת אינה זו הנאמרת בנשיאת כפיים, אלא אמירת נוסח זה בתוך תפילתם כאמירת-יחיד. שהרי לא נשאו הכהנים כפיהם לברך את העם עד לאחר עבודת התמיד והקטורת. זאת ועוד, הלא ברכת הכהנים הנאמרת בנשיאת כפיים נאמרה על מעלות האולם, בעוד תפילת אנשי המשמר נאמרה על ידם בלשכת הגזית.

אכן ישנן דעות (רמב"ם הלכות תמידים ומוספים ו, ד) כי 'ברכת כהנים' האמורה אינה כלל פסוקי ברכת כהנים, אלא ברכת 'שם שלום' הנקראת כך (כסף משנה שם) על שם סמיכותה בתפילה לברכת כהנים.

ניסוח הברכה

הרמ"א פוסק וזו לשונו (א"ח קכו, ב): ונהגו לומר בשחרית 'שם שלום', וכן כל זמן שאומר 'אלקינו' כו' [היינו נוסח

מילתא חדת"א

עניי תפילה מלוכט מדברות קדשו ותורתו של האדמו"ר רבי דוד חי אביחיאל שליט"א

השפעת הכלל על תפילת הצדיק

כשם שהתלמידים מקבלים סיוע מקרבתם לצדיק, כך גם הצדיק יש לו סיוע מחמת דבקותו תלמידיו בו, וכפי התקשרות התלמידים ברכם כך הוא מוסיף על ותעצומות בעבודת ה', וכמו המעשה המפוסס אצל הפעל שם טוב ע"ה שְׁהִיה דְּרָכּוֹ לְהָאֲרִיךְ בְּתַפְלָתוֹ וְהִיו תַּלְמִידָיו מְמַתִּינִים עַד שִׁסְיִם תַּפְלָתוֹ, וּפַעַם אַחַת נִחְלָשׁוּ תַּלְמִידָיו מִרַב אֲרִיכוֹת הַתַּפְלָה, וְחִמְקוּ בְּשִׁקָּט מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ כְּדִי לְהַשִּׁיב נַפְשָׁם בְּטַעֲמָה קְלָה, וְכִשְׁחֲזָרוּ לְמִקְוָם מִצְאוּ לַפְּלִיאָתָם שֶׁכָּבֹר סִים רַבִּים אֶת הַתַּפְלָה, וְהִסְבִּיר לָהֶם הַפַּעַל שֶׁם טוֹב שֶׁהַתְקַשְׁרוֹת הַתַּלְמִידִים מְסַעֶת לָרַבִּים לְהַתְעַלּוֹת בְּעִבּוּדוֹתָ, וְנִעֲשֶׂה כְּשִׁיצָאוּ מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ אֶף שֶׁלֹּא הִרְגִּישׁ בִּיצִיאָתָם מִכָּל מִקְוָם לֹא הָיָה לוֹ הַסִּיעָה מִכָּח וְנִאֲלָץ לְקַצֵּר בְּתַפְלָתוֹ.

הכלל משפיע על הצדיק

בצווי מלאכת המשכן, בעשיית הקרשים נאמר (שמות לו כט) וְהָיו תוֹאֲמָם מִלְמָשָׁה וְיִחְדּוּ יְהִיו תַּמִּים אֶל רֹאשׁוֹ אֶל הַטְּבַעַת הָאֶחָד וְגו' (לו כט), וְלִהְיוּ אֶת שְׁנֵי הַלְשׁוֹן שֶׁבְּתַחֲלָה אָמַר 'תוֹאֲמָם' וּבְהַמְשָׁךְ 'יְהִיו תַּמִּים' יֵשׁ לְבָאֵר מַה שֶּׁכָּתַב בְּשִׁעָרֵי אוֹרָה (שע"ה) כִּי 'תוֹאֲמָם' מִלְשׁוֹן 'תְּאוֹמִים' הִנְרָאִים שְׁנֵי דְּבָרִים נִפְרָדִים, אֶךְ לִשׁוֹן 'תַּמִּים' מְשַׁמְעוֹתוֹ אֶחָד מִיָּחָד בְּתַכְלִית לֹא פְּרוּד כָּלל, וְזֶה בָּאֵה תוֹרָה לומר כִּי לְמִשָּׁה הָיוּ נִרְאִים כְּנִפְרָדִים זֶה מִזֶּה, אֶךְ 'יִחְדּוּ יְהִיו תַּמִּים' אֶל רֹאשׁוֹ כִּי הַמִּבִּטִּי בְּרֹאשׁ יִרְאֶה שֶׁהֵנָּם אֶחָד מִמֶּשׁ.

כלל ישראל גוף אחד

על פי דְּבָרָיו אֵלּוֹ בָּאֵר בְּעָרְבֵי נִחַל (פ"ר בעולתור דרוש ב) אֶת דְּבָרֵי הַפַּעַל שֶׁם טוֹב הַקְדוּשׁ ע"ה שֶׁאָמַר לְבָאֵר אֶת הַכְּתוּב (לעיל לב לב) 'וְעַתָּה אִם תִּשְׂאָ חֲטָאתָם, וְאִם אֵין מִחְנֵי נָא מִסְפָּרָךְ אֲשֶׁר כְּתַבְתָּ, כִּי כָּל יִשְׂרָאֵל אֶף שֶׁהַגּוֹפִים מְחַלְקִים זֶה מִזֶּה מִכָּל מִקְוָם מִצַּד נְשִׁמוֹתֵיהֶם בְּשִׁרְשָׁם לְמַעַל הֵם אֶחָדוֹת אֶחָד, כִּי לְדָבָר שְׁמִי יֵשׁ לוֹ גְּבוּל וּמִקְוָם לְכֹן גַּם שִׁיךְ בּוֹ רַבּוֹ וּפְרוּד וְחֻלְקָה, מַה שֶּׁאֵינוֹ כֵּן בְּדָבָר רַחֲמֵי שֶׁאֵינוֹ תוֹפֵס מִקְוָם לְכֹן בְּשִׁרְשָׁם הַרוּחָנִי הֵם אֶחָד מִמֶּשׁ.

וְהֵגַם שֶׁאֵין כָּל יִשְׂרָאֵל שְׁוִים בְּחֻמָּה וּבְצֻדָּתוֹ וְלֹא הָרִי זֶה כְּהָרִי זֶה, אֶךְ זֶה רֶק בְּבִחִינַת הַגּוֹף שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אִיבָרִים שְׁוִים אֶחָד מִשְׁכּוֹב מִחִבְרוֹ, וְעַקְרָא דְּכָלָהּ הוּא הָרָאשׁ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הַשִּׁכְל, וְגַם הֵלֵב שֶׁמִּמֶּנּוּ בִּינָה לְאָדָם, וְהַפְּלִיּוֹת יוֹעֲצוֹת, וְכָל שֶׁקְרוֹב אִיבָר זֶה לְאִיבָרִים שֶׁהִנְשָׁמָה תְּלוּיִים בָּהֶם כִּי נִחְשָׁב הוּא יוֹתֵר, וְכֵן הוּא הַדָּבָר בְּכָללִית יִשְׂרָאֵל שֶׁהַצִּדִּיק הוּא הַשִּׁכְל לְכָל הָעוֹלָם וְלְכָל הָעַם שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט שְׁכֹל לְכָלָם, וְכֵן יֵשׁ 'עֵינֵי הָעֵדָה' וְכו'.

וְכִמּוֹ בְּגוֹף הָאָדָם כְּאֶשֶׁר יֵשׁ חָלִי אוֹ מַחֲשֵׁה כְּלָשׁוֹ בְּמִחְשָׁה מְרִגִּישִׁים זֹאת שֶׁאֵר הָאִיבָרִים, כִּי אִם יִשְׁנֵה הַרְהוּר דִּק מִן הַדֵּק בְּרָאשֵׁי הַמַּדָּה מְרִגִּישִׁים כִּי עַם יִשְׂרָאֵל אֶפְלוֹ הַמְרַחֲקִים מֵאֵד עַד שִׁיכּוּלִים לְבֹא לְיַד חֲטָא בְּשָׁל כִּי, וְכֵן בְּהַפֵּךְ, כִּשֶּׁם שֶׁמַּחֲשֵׁה בְּשֶׁאֵר הָאִיבָרִים מְשַׁפֵּיעַ עַל הַמַּחְשָׁה מְרִגִּישׁ אֶת זֶה, כִּי הָרִי זֶה גּוֹף אֶחָד, כִּי עֵלּוּלִים חֲטָאֵי הָעַם לְגֵרֵם הַרְהוּר לְצַדִּיק.

השפעת בני ישראל על משה רבנו

לפי זה באר הפעל שם טוב ע"ה דְּבָרֵי מִשָּׁה רַבֵּנוּ ע"ה 'וְאִם אֵין מִחְנֵי נָא מִסְפָּרָךְ' שֶׁכִּינּוּ שֶׁחֲטָא יִשְׂרָאֵל, חֲשַׁב מִשָּׁה רַבֵּנוּ שֶׁסַּבֵּחַ חֲטָאֵם הֵנָּה בְּסִבְחָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁהָרָאשׁ מְשַׁפֵּיעַ עַל כָּל הַגּוֹף, כִּי הַצִּדִּיק, כִּשְׁחִלְיָה חוּטָא בְּהַרְהוּר מְשַׁפֵּיעַ עַל כָּל הָעַם, וְלָכֵן אִם חֲטָא, וְדַא שֶׁהִשְׁפִּיעַ מִמֶּנּוּ וּמִמִּחְשְׁבָתוֹ שֶׁלֹּא הָיְתָה טוֹבָה, וְלָכֵן בְּקֹשׁ 'מִחְנֵי נָא' כִּי אֵינִי וְכֹאֵי שֶׁתַּתְקַבֵּל תַּפְלִית, אֶךְ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַשִּׁיב לוֹ שֶׁהַפֶּגֶם אֵינוֹ מִחֲמַתוֹ אֲלָא מִחֲמַת חֲטָאֵם הַגִּיעַ הַרְהוּר לְרֹאשׁ הַדּוּר וְלָכֵן תַּפְלָתוֹ מְקַבֵּל כִּי הַרְהוּר בָּא לוֹ בְּאֵנָס גְּמוּר.

פרשה ופשרה

נידון בערשה בענייני תפילה

איחור זמן תפילה

ידועים דברי חכמינו ז"ל (ברכות ז, א) אודות בלעם הרשע, אשר ידע לכוון את אותו רגע ביום בו כועס הקב"ה, והיה בכוחו לקללם באותה שעה, אלא שבחסידי ה' על ישראל לא כעס כל אותם ימים.

על כך תמחו בתוספות (שם ד"ה שאלמלי כעסתי), וכי מה כבר היה יכול בלעם לומר באותו רגע בודד, הלא רגע כממירה ולא היה מספיק לקללם? ותיצו (במירוי ב) וזו לשונם: "מאחר שהיה מתחיל קללתו באותה שעה, היה מזיק אפילו לאחר כן".

על פי סידור זה הביא הגה"ק ר' אריה צבי מקו"י גילוב הי"ד בשם הרה"ק היהודי הקדוש מפשיסחא, כי מכאן יש ללמוד שכל עוד מתחיל האדם תפילתו ביעתה, יכול הוא להמשיך בה ולסיימה אף אחר זמן תפילה. שהרי למדנו שהתחלת האמירה יש בה כדי להחל את תוקפה אף על מה שנאמר לאחר מכן, ואם כן הדבר בקלות בלעם, הרי מידה מרובה ובוודאי שהדבר שייך בתפילה וייחשב לו כאילו התפלל את כל התפילה בזמנה.

אמנם בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' מח) הביא את ההלכה המובאת בשלחן ערוך (א"ח קכד, ב) שלח ציבור שוכנס לבית המנוח ומצא צבור שהתפללו בלחש, והוא צריך לעמוד לפני התיבה לאלתר, יורד לפני התיבה ומתפלל בקול רם לצבור, ואין צריך לחזור ולהתפלל בלחש, ועל כך הוסיף הרמ"א: "וכן אם הוא שעת הדחק, כגון שירא שיעבור זמן התפילה, יוכל להתפלל מיד בקול רם".

נמצאנו למדים כי ישנה חובה להתפלל את כל שמונה עשרה הברכות בזמן הראוי, ולשם כך אף התירו לשליח הציבור לוותר על תפילת לחש. אם כן, הסיק המנחת יצחק, אין ספק כי דברי הרה"ק היהודי הקדוש הינם לימוד זכות, אולם לא היתר לכתחילה.

סדרה דצלותא

תפילות הקדמונים ואבות האומה

נידון הלכתי המובא במסכת ברכות (ל. א - ב) מעניק לנו מבט לעבודת התפילה הנוראה של גדולי האומה - האמוראים הקדושים.

המשנה מביאה מחלוקת בנוגע לתפילת המוספין, האם היא נאמרת אף על ידי יחיד או רק על ידי ציבור, ושמא הדבר תלוי - במידה וישנו ציבור המתפלל מוסף אזי פטור היחיד מלאומרה, ואילו במידה ואין ציבור בעיר האומרה - חובה היא על כל יחיד.

בסוגיית הגמרא מובאת עדותו של רבי יוחנן, לפיה ראה בעיניו כיצד רבו האמורא רבי ינאי מתפלל, ותיכף לאחר מכן חוזר ומתפלל שוב. מכאן מוכח לכאורה שהתפלל רבי ינאי תפילת המוספין ביחיד.

תמה על כך האמורא רבי ירמיה - מה הראיה לנידון דנן, הלא ייתכן שלא היתה זו כלל תפילת מוסף, אלא שרבי ינאי לא כיוון כראוי בתפילתו ולכן נאלץ לשוב ולהתפלל שנית?

השיב לו רבי זירא: ראה עדותו של מי היא, הלא עדות של אדם גדול כרבי יוחנן, ובודאי דקדק ובחן כי אכן מדובר היה בתפילת מוסף. נתבונן בכך.

הלא רבי ינאי התפלל בלחש, כהלכה, מבלי שתישמע תפילתו לאוזנו של רבי יוחנן. בכל זאת יכול היה רבי יוחנן לדקדק ולוודא שזו תפילת מוסף, ולא היה מקום כלל להניח כי לא כיוון רבי ינאי בראשונה. אין זאת אלא שניכר היה מכל תו בפניו, מכל תנועה שלו, כי כל תיבה ותיבה נאמרת מפיו בכוונה הראויה ובכוונה ראש.

פנינה לשבת

מבית מדרשם של רבותינו

"וַיֵּשֶׁא בלעם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁכֵּן לִשְׁבָטָיו וְתַהִי עֲלֵיו רֹחַ אֱלֹקִים" (כד. ב), פירש רש"י: "עלה בלבו שלא יקללם". ביאור מתוק מדבש הובא בספר 'דברי דוד' לגאון בעל ה"ז, בהקדם דברי המשנה (בבא בתרא ס. א): "לא יפתח אדם לחצר השותפין פתח כנגד פתח וחלון כנגד חלון".

בגמרא מובא מקור דין זה בתורה, מהנאמר כאן בפרשה: "וַיֵּשֶׁא בלעם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁכֵּן לִשְׁבָטָיו וְתַהִי עֲלֵיו רֹחַ אֱלֹקִים", וזו לשון הגמרא: "ראה שאין פתחי אלהיהם מכוונים זה לזה, אמר, ראויין הללו שתשרה עליהם שכינה". ודייקו בתוספות (שם ד"ה ראויין) כי הדרשה מתבססת בדווקא על חלקו השני של הפסוק: "וְתַהִי עֲלֵיו רֹחַ אֱלֹקִים".

אמנם תמה ה"ט", הלא סוף הפסוק מדבר על בלעם, עליו נחה רוח אלקים, וכיצד אם כן למדים אנו מכאן כי ישראל ראויים שתשרה עליהם שכינה?

פרשה למעשה

הלכות תפילה לאור הפרשה

"כָּרַע שָׁכֵב כָּאִרִי וּכְלָבִיא מִי יִקְמָנֻי" נאמר על עם ישראל בפרשתנו (כד. ט), וכאן ראוי להזכיר את ההנהגה שנקבעה כהלכה לכל דבר, והנוגעת בדווקא לקימה והשכמה כאיר.

הלכה זו הובאה בסדר הנהגת הבוקר, ויש בה משום הכנה רבתי לעבודה בשלב זו תפילה, וכך כותב המחבר בשלחן ערוך (או"ח א. א): "יתגבר כאיר לעמוד בבוקר לעבודת הבורא, שיהא הוא מעורר השחר".

ידועה בענין זה אמרת שפר מאת אחד מגדולי הדורות, שהתבטא כי ההשכמה מתחילה כבר בערב, כשהאדם פורשת לשנת לילה. 'לא שייך ללכת לישון כמו כלב, ולקום כמו אריה!' התבטא אותו צדיק בחריפות.

ביאור לפני - בידיעה

הכרת קטעי התפילה - מתוך סידור עוז והדר

בעבודת בית המקדש, קודם לכל עבודה שהיא, חובה היתה על הכהנים לקדש ידיים ורגליים בכיור. פרשה מיוחדת התייחדה לציווי זה בתורה (שמות ל. יז - כא), וכיון שעבודה זו קודמת לכל - נזכר בפוסקים (בית יוסף או"ח א בשם ארחות חיים לר' אהרן מלוגיל) כי יש לאומרה קודם תפילת שחרית טרם אמירת פרשיות התמיד והקטורת.

עקיבא

יד ושם

פסוקי שמות והשמות בהם

"עֲתָה אָקוּם יֹאמְרֵי ה' עֲתָה אֲרֹמֶם עֲתָה אֲנַשָּׂא" (ישעיהו לג. י).

בפסוק זה, המתאר את הבטחת הקב"ה כי יינקם מאויביו ועמו ישראל, מאיר המצודת דוד את עינינו בביאור המילים 'עֲתָה אֲרֹמֶם', וזו לשונו: "כי כשהמקום עושה דין בעכו"ם, הוא מרומם ומנושא". נמצא אפוא כי אם רצוננו להיושע בישועה השלימה, כל שעלינו לעשות הוא להתפלל על כבוד שמים שיתרומם ויתנשא, וכך נזכה אף אנו לגאולה השלימה במהרה.

הפלא ופלא

שאלות וחידות מבני התפילה

לפתרון החידות יש לעיין בהרחבה בסידור המבואר ובמדוריו מבית מתיבתא.

תשובות מגילון קודם, פר' חוקת:

1. תשובה ג' - שתי התשובות נכונות.
2. תשובה א' - אריכות לשון, שהרי בגבורותי יתברך שלא כדרך הטבע יש להאריך ולדבר הרבה.
3. תשובה ב' - מופרש ומובדל בעצמותו, שאין לאף נברא יכולת להכיר באמיתות מציאותו.

ברכת העבודה - רצה, אנו מבקשים כי 'אשי ישראל' יתקבלו לרצון. מה ברצוננו להדיש במילים אלה?

- א) שלא כקרבנות אותם מביאים אומות העולם, שאינם מתקבלים לרצון.
- ב) בקשה כי לא נסתפק בעבודת התפילה אלא נזכה לאישים - קרבנות דווקא.
- ג) תחינה על קרבנות הפחיתים והעלובים שבעם, שיתקבלו אף הם לרצון.

בפסוקי דזמרא אנו משבחים כי 'לא עשה כן לכל גוי ומשפטים כל ידעום'. תוכל לבאר את כוונת הפסוק?

- א) רק בני ישראל זוכים שהשי"ת נוטה להם חסד במשפט, לא כן שאר העמים.
- ב) אף משפטי התורה אשר טעמם מובן אינם אלא נחלת ישראל ולא ניתנו לאומות.
- ג) מערכת הדינים שבין אדם לחברו הנפסקת על פי התורה, ניתנה רק לישראל.

אנו מבקשים בתפילה: הושיענו ה' אלקינו... להדות לשם קדשך להשתבח בתהלתך. מה כוונת המילים 'להשתבח בתהלתך'?

- א) שבח הוא לישראל שמהללים לפניו ערב ובוקר וצהרים מדי יום.
- ב) לפי גודל תהילתו של מקום, כן יגדל שבח ישראל על שבוחר בהם.
- ג) שתי התשובות נכונות.

שם הזוכה בגיליון פר' שמיני: **יעקב ישראל אליאס, חיפה**
שם הזוכה בגיליון פר' תזריע מצורע: **ה' נחמן דוד אליאס, חיפה**

פתרונות יש לשלוח עד יום רביעי הקרוב לכתובת מייל: m028039999@gmail.com

או בפקס 02-5385689 או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

1. יש לציין כתובת מדויקת וטלפון.
2. לציין בראש הדף עבור חידון 'מקושרים'.
3. בני חו"ל מתבקשים לכתוב כתובת (אדרעס) בארץ ישראל למקרה של זכיה, שישלח לשם.

בין שולחי התשובות תערך הגרלה על סידור מתיבתא (או על ספר אחר הקיים במלאי כפי שיקולי המערכת).